

Drevje v vertičih je stalo brez listja i cvěta, nanizano s metili i gosenkami. V rekah i potocih je bilo toliko rib, žab, vodnih pajkov i drugega merčęza, da se je vsa voda zasmradila i ni bila za piti.

V zraku je bilo toliko komarjev, muh, mušće, i na zemlji toliko gnjusnega merčęza, da bi bli morali človeka vmoriti, ko bi bil mogel vmřeti. Na pol mertvi so hodili ljudi okrog: niso mogli živeti ne vmřeti.

Vidivši to kovač, koliko nesřęće je po svojeј abotnej prošnji svętu nakopal, je naposlęd globoko vzdihnul rekoč: „Kakó dobro je vendar Bog storil, da je smert na svętu.“ Potem je šel, se smerti predal, ktera ga je hitro zadavila. I tako je prišlo spet počasi vse v svoj stari red.

Slovenski običaji.

I. U v o d.

Navade i običaje svojega naroda spoznavljati je kratkočasno, pódučljivo i koristno. Po njih vidiš, kakor v ogledalu, serce i um slavenski; po njih se domorodstvo, to je ljubezen do naroda, unema i podpira tudi v sercu priprostega človeka. Ako on morebiti ravno ne vě, kaj je to domorodec i vlastenec, vendar občuti někako radost slišęč svoj materinski govor i videč navade slavenske, iznenada izdihne rekoč: Oj tu je lępo, ovdę je radostno, — to je prav po domaće! Naša nesreća je med drugim i iz tega izvirala, da se slavenska plemena niso za ude jednega istega naroda považovala, da se niso, kakor velja, poznala. Tręba je, da se Slaveni bližje upoznamo; braterska ljubezen, sloga i uzajemnost, koje so nam tako potrebne, kakor oči v glavi, se bodo po tem veselo širile. Nosce te ipsum! Spoznaj svoj narod! To mora biti nam za pravilo. Bilo bi tudi vsakako nepristojno, ako bi mi bolje znali i točnije vědili navade ptujih narodov, morebiti i samih divjakov, živećih v afrikanskih i amerikanskih pustinjah, kakor običaje svojega vlastnega naroda.

Vendar še ni dosti, ako običaje slavenske poznamo, še važneje nam je, da se jih krępko deržimo i se pri vsakeј priložnosti skažemo, da smo koreniti Slaveni, postavim: kupujmo i čitajmo rajše knjige slavenske od ptujih, spisujmo, govorimo i veselimo se, kadar je priložnost po slavensko, naj so nam slavenske veselice, pęsni, nošnje i boje ljubši od ptujih; pogovarjajmo se radi med seboj od slavenstva, Slavenu pišimo liste vsigdar po slavensko, napravimo, kjer to biti more, nadpise slavenske, spoznajmo i podpirajmo one verle može, kteri se za prosvęto

našega naroda trude. Ne govori: To so maličkosti; ne govori: To je vse jedno, ako pozdravlja prijatla, rečem: Dobro jutro ali: guten Morgen — ako zapojem po slavensko ali po nemško, ako v plesu poskočim deutsch ali se zasučem v horvatskem kolu, v serbskej lépej maci ali v zilskem visokem raju — ne govori: to je vse jedno, ako hodim v poškerenjenem fraku ali v slavenskej surki, ako napišem list i naredim nekak nadpis u svojem materinskem jeziku ali v plutjem. Prijatelj! to ni vse jedno, to je velika i važna razlika. Ovo so, istina, maličkosti, pa za nas Slavene v sedajnih okolnostih važne i prevažne maličkosti. Vsaki domorodec i vlastenec nima priložnosti, kdo vè kako imenitno dèlo opraviti v prid svojega naroda, ako ravno bi iz vsega serca rad tudi v èem blago i sreèò slavenstva podpomogel i podpiral. U ovih vsakdanjih stvaréh se pak vsaki domorodec, naj je stanu ktereakoli hoèe, lahko skaže, kot ljubitelj i podpiratelj slavenstva. To je važno. Malo kada ima èlovek, naj je nar iskrenješi vlastenec, priložnost, v prid i slavo svojega naroda nekako izvanredno vitežko dèlo sversiti. V ovih na videž neznatnih reèih se pak lahko blizo vsak den skaže kakor vlastenec. To je tudi važno. Ne pozabimo: Gutta lapidem cavat, non vi sed saepe cadendo Ovo bi se moglo takole posloveniti: Buèelica poln ul medu nanese, pa ne s košom, temuè s marljivostjo. Bodimo v tem marljivi, kakor buèelice: Zerno do zerna pogaèa, kamen do kamena palaèa. — Naj važneje so ove maličkosti zato, ker jih protivniki našega naroda ne morejo zavsím prepovèdati, se jim ne morejo uspešno soperstaviti, ker nije mogoèe ne s naj večjo silo ovakove navade izkoreniti, ktere se blizo vsak den, povsod, od večje strane naroda opetujejo, i ktere so tako rekoè s narodom srasèene. Narod morejo zadeti različne nesreèe, njega morejo pritiskati verige hudega hlapèovanja, pa iztrebiti se dotle ne more, dokler se svojega jezika i svojih običajev zvésto drži. To skušnja uèi. Judovsko ljudstvo živi že toliko i toliko vékov brez vlastne domovine i brez vlastnega vladarja, razkropleno po širokem svètu, i vendar so ostali kakor narod do današnjega dnu, ker so se zvésto svojih običajev držali. Kteri narod pak svoj jezik i svoje običaje opušèa, se sam oslabiljva i počasoma propada. Ovo se je jasno vidilo na Némcih proti koncu minulega stolétja. Njim je onda dopadlo samo kar je bilo francosko. Francoski jezik i francoska nošnja, francoski kuharji i francoske guvernante (odgojiteljice) so Némce duševno premagali i predbili že davno popred, kakor je silni Napoleon s svojo vojsko na njih planul i jih pod svojo oblast spravil. Le s slavensko pomoèjo, s ruskimi vojaki so se mogli plutjega jarma otresti.

Svojemu jeziku i svojim običajem zvést narod saj životari, ako je trèba nekoliko vékov, èaka i doèaka zadniè vendar, da prisije sonce

i pred njegova vrata. Po dolgem sužanstvu se spet izbudi i ustaja slavno i stopi, kot narod svoboden, med narode svobodne. Narodi v Turskej so nam tega živi dokaz; zato pravi ilirska poslovice: Običaji od starine ščit su jaki domovine.

Zato je koristno soznaniti se s narodovimi običaji.

Serbske običaje i pèsme je opisal, kakor je obče znano, Vuk Štefanović Karadžić; L. Ilić je sobral narodne slavonske običaje i jih na svétlo izdal v Zagrebu leta 1846; nèktere navade slovenske hočem pak jaz ovdè zaznamovati.

(Dalje slèdi.)

Pismenkovanje, slovko vanje i glaskovanje.

(Spisal Andrej Einšpieler)

Da bi se otroci v ljudskih šolah dobro i gladko brati naučili, to tirjati gotovo ni prenapeto. Pa — bodi Bogu potoženo! naši slovenski otroci se še tega večidèl niso naučili. To se pa ni samo zavolj tega zgodilo, ker so se slovenskej mladini nèmška pismena i besède v glavo zabijale, temuè tudi zavolj tega, ker učiteli svoje učence niso prav k branju pripravljali i vodili.

Zato se že mnogo lèt nèkak boj bije med slovko vanjem (silabiren) i glasko vanjem (lautiren). Komu morebiti še znano ni, kaj je glasko vanje, tomu bodi reèeno, da je glasko vanje naèin ali viža, učence brati učiti brez slovko vanja; kakor hitro otroci vsa pismena dobro poznajo, to je: dobro pismenkovajo, ne začnejo slovkovati ali silabirati, temuè berž koj brati ali èitati.

Na ti naèin — po glasko vanju èitati učiti — ni kaka nova, ampak že stara reè, ktera se je pa pozabila ali zanemarala. Slavni èetovodja ali pedagog Stefani je v lètu 1805 te naèin učiti spet obnovil i v življenje upeljal; i po Nèmškem je glasko vanje v obènej navadi i velikej slavi.

Ni tukaj prostora vse zapisati in našteti, kakšne prednosti glasko vanje pred slovko vanjem ima, le samo to naj bo povèdano, da vsi sloveèi èetovodji — nèmški i slavjanski — terdijo, da je naèin, po glasko vanju učence brati učiti, naravnejše, mnogo hitrejšè i veliko kraèkoèasnejše. Ni toraj dvomitì, da se bodo tudi naši slovenski gospodi učiteli glasko vanja poprijeli; nèkteri so to že storili, i ne morejo dosti pohvaliti, kako hitro i s kakšnim veseljem se otroci brati nauèe. Alj vsak zaèetek težek, stara navada — železna srujca —; zato se ne smè i ne more vse staro podrèti, i na nos na vrat vse novo upeljati; tudi naši učiteli v glasko vanju niso podučeni i vajeni, ja nèkteri od glasko vanja še clo nič slišali niso. Naj ložèj se bode novo, neznano upeljalo, ako se ono na staro, na že znano zida, se š njim lépo poravnà i sdruži, doklèr da v novem, boljšem naèinstvu (metodi) vajenih učiteljev dobimo. Zato hočem tukaj pokazati, kako bi se po mislih mnogih uèenih èetovodjev obèno pohvaljeno glasko vanje brez težave i hitro u vsako šolo upeljati moglo. —